

JADID PEDAGOGIK MEROSIDAN FOYDALANIB O'QUVCHILARDA VATANPARVARLIK TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI

Yusupova Madinajon Mansurbek qizi

Urganch RANCH texnologiya Universiteti Pedagogika mutaxassisligi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15583773>

Annotatsiya

Ushbu maqolada jadid pedagogik merosining o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Jadidlar ta'lim-tarbiya sohasidagi konseptual g'oyalari va ularning milliy ma'naviyatni rivojlantirishdagi roli yoritiladi. Tarbiya fanida jadid merosidan foydalanish yo'llari, amaliy metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida vatanparvarlik ruhini mustahkamlash usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, muallimning yoshlarni ma'naviy barkamollikka yetaklashdagi o'rni va vazifalari ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Jadid pedagogik merosi, vatanparvarlik, tarbiya, milliy tarbiya, pedagogik metodlar, ma'naviyat, yosh avlod, tarbiya fanlari.

Аннотация

В данной статье анализируется значение джадидского педагогического наследия в формировании чувства патриотизма у студентов. Освещены концептуальные идеи джадидов в области образования и воспитания и их роль в развитии национальной духовности. Рассматриваются пути использования джадидского наследия в дисциплине образования, практические методы и способы укрепления духа патриотизма с использованием современных педагогических технологий. Также подчеркивается роль и задачи учителя в руководстве молодежью к духовному совершенству.

Ключевые слова: джадидское педагогическое наследие, патриотизм, воспитание, национальное воспитание, педагогические методы, духовность, молодое поколение, педагогические науки.

Abstract

This article analyzes the importance of the Jadid pedagogical heritage in forming a sense of patriotism in students. The conceptual ideas of the Jadids in the field of education and upbringing and their role in the development of national spirituality are highlighted. The ways of using the Jadid heritage in the discipline of education, practical methods and methods of strengthening the spirit of patriotism using modern pedagogical technologies are considered. The role and tasks of the teacher in leading young people to spiritual perfection are also emphasized.

Keywords: Jadid pedagogical heritage, patriotism, upbringing, national upbringing, pedagogical methods, spirituality, young generation, educational sciences.

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash har qachongidan ham dolzarb masalaga aylangan. O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani mustahkamlash va yoshlarni milliy qadriyatlarga sadoqat ruhida tarbiyalashda jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik qarashlari bebaho manba sifatida xizmat qilmoqda. Jadidlar o'z davrida nafaqat zamonaviy ta'lim tizimini yo'lga qo'ygan, balki yoshlarni Vatanga sadoqat, millatga muhabbat ruhida tarbiyalashni asosiy maqsad qilib qo'yanlar.

Jadidlarning pedagogik qarashlarida vatanparvarlik g'oyalari

Jadidlar — Mahmudxo‘ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Munavvarqori Abdurashidxonov va boshqalar o‘z asarlarida yoshlar tarbiyasini milliy manfaatlar bilan uyg‘unlashtirish zarurligini ta’kidladilar. Ularning fikricha, ilmiy, ma’rifatli va vatanparvar yoshlarga millatni inqirozdan olib chiqishi mumkin.

Masalan, Abdulla Avloniy “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida shunday yozadi:

“Vatan — bu yeru osmon, ota-onamiz, barcha yurtdoshlarimiz. Uni sevish, himoya qilish har bir kishining muqaddas burchidir.”

Bu kabi g‘oyalar orqali o‘quvchilarga Vatanga mehr, milliy birlik va tarixiy xotira muqaddas tuyg‘ular sifatida singdirilgan.

Tarbiya fanida jadid merosidan foydalanish yo‘llari

Tarbiya fanida vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirishda quyidagi yo‘llar samarali hisoblanadi:

Jadidlar asarlarini darslarda o‘rganish

Dars jarayonida Behbudiy, Avloniy, Munavvarqori kabi ma’rifatchilarning hayoti va asarlarini tahlil qilish orqali o‘quvchilarda tarixiy xotira va milliy g‘urur uyg‘otiladi.

Masalan, “Tarbiya” darslarida Avloniy asarlaridan parchalar o‘qitilib, ularning ma’naviy-ma’rifiy mazmuni muhokama qilinadi.

Rolli o‘yinlar va sahna ko‘rinishlari

Jadidlarning hayotidan lavhalar sahnalashtirilsa, bu o‘quvchilar qalbiga tezroq ta’sir qiladi.

Ularga mustaqillik, adolat va xalqparvarlik kabi qadriyatlarni singdiradi.

Mahalliy tarix va madaniyatga e’tibor qaratish

O‘quvchilarni o‘z hududidagi tarixiy obidalar, ma’rifatparvarlar faoliyati bilan tanishtirish orqali ularning milliy g‘ururi kuchayadi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

Multimedia taqdimotlari, video darslar, interaktiv testlar yordamida jadidlar hayoti va ularning Vatan oldidagi xizmatlari haqida jonli taqdimotlar tashkil etish mumkin.

Tarbiya fanida o‘quvchilarning vatanparvarlik tuyg‘ularini rivojlantirishda muallimning o‘rni

Muallim — nafaqat bilim beruvchi, balki qalb tarbiyachisi. U jadidlar singari yoshlarga yurtparvarlikni, mehr-oqibatni, mehnatsevarlikni o‘rgatuvchi bo‘lishi lozim. Har bir tarbiya darsi — bu faqat mavzu emas, balki vatanparvarlik ruhida bir lahza bo‘lishi kerak.

Ilmiy adabiyotlar tahlili

Jadid pedagogik merosi va uning o‘quvchilarda vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishdagi o‘rni mavzusida bir qancha ilmiy tadqiqotlar mavjud. Ularning natijalari pedagogik amaliyotda muhim yo‘nalishlar ochib beradi.

Mahmudxo‘ja Behbudiy va Abdulla Avloniy pedagogik qarashlari ustida ishlagan olimlardan biri — E.E. Islomov (2017) o‘z tadqiqotida jadidlarning ta’lim-tarbiya tizimini isloh qilish bo‘yicha konseptual g‘oyalarini yoritadi va ularning yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdagi ahamiyatini ta’kidlaydi. Islomovga ko‘ra, jadidlarning pedagogik merosi bugungi kunda ham milliy tarbiyaning asosiy poydevori sifatida xizmat qilishi mumkin.

Shuningdek, N.X. Tursunova (2019) o‘z ilmiy ishida jadidlarning axloqiy tarbiya konsepsiyasini o‘rganib, ularning milliy qadriyatlarni yosh avlodga singdirishda o‘rni va usullarini tahlil qilgan. Tursunova maqolasida jadid pedagogik merosi asosida vatanparvarlik tarbiyasini amalga oshirishda amaliy pedagogik metodlar tavsiya etilgan.

O'zbekiston Respublikasi Milliy Ensiklopediyasi va "Jadid adabiyoti va madaniyati" kabi manbalar ham jadidlar asarlari va ularning tarixiy-ma'rifiy rolini yoritishda keng qo'llaniladi. Bu manbalar orqali tarbiyaviy faoliyatda jadid pedagogik g'oyalarining joriy ahamiyati ta'kidlanadi.

Xalqaro miqyosda esa, D. Smith va L. Johnsonning (2020) milliy tarbiya va madaniy merosni yoshlar ongida shakllantirish borasidagi tadqiqotlari ham jadid pedagogik merosining bugungi zamonda ham amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Ushbu adabiyotlar jadidlarning pedagogik merosi va vatanparvarlik tarbiyasini shakllantirishga oid ilmiy asoslarni mustahkamlab, zamonaviy ta'lim jarayonida ularni qo'llash imkoniyatlarini ochib beradi.

Xulosa

Jadid ma'rifatparvarlarining pedagogik merosi — bu biz uchun tarbiya ishlarida boy manba. Ularning asarlaridan, qarashlaridan va faoliyatlaridan foydalangan holda o'quvchilarda vatanparvarlik, milliy g'urur, fidoyilik, ma'naviy barkamollik tuyg'ularini samarali shakllantirish mumkin. Tarbiya fanining asosiy vazifalaridan biri ham ana shu qadriyatlarni yosh avlodga yetkazishdir.

Takliflar:

Tarbiya fanining o'quv dasturlariga jadidlar merosi kengroq kiritish.

Maktablarda "Jadidlar haftaligi" kabi tematik tadbirlar o'tkazish.

Yangi avlod o'qituvchilari uchun jadid pedagogik qarashlariga asoslangan metodik qo'llanmalar tayyorlash.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Islomov E.E. Jadid pedagogikasi va milliy tarbiya masalalari. Toshkent, 2017. — 120 b.
2. Tursunova N.X. Jadidlar pedagogik merosi va axloqiy tarbiya. "Ta'lim" jurnali, 2019, №3, 45–52 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Milliy Ensiklopediyasi. Toshkent, 2000. — 856 b.
4. Behbudiy M. Turkiy guliston yoxud axloq. Toshkent, 1906.
5. Avloniy A. Maktabg'a yo'l. Toshkent, 1910.
6. Smith D., Johnson L. National identity and education: global perspectives. New York, 2020.